

Ломачинська І. А.
*доктор економічних наук, професор,
завідувачка кафедри економіки та підприємництва,
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова*

DOI: <https://doi.org/10.36059/978-966-397-438-5-54>

ЩОДО ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНИХ ЗМІН

Сфера традиційного інвестування та інвестиційний ландшафт у процесі свого розвитку зазнали значних змін, особливо з середини ХХ ст., що було обумовлено НТП, зміною базових технологій, регуляторними змінами та модернізацією інституційного середовища під впливом лібералізації та глобалізації, і головне зміною уподобань інвесторів. При цьому критерієм прийняття інвестиційних рішень залишається максимізація прибутку, а інвестиційні стратегії базуються на фундаментальному аналізі, гіпотезі ефективності фінансових ринків, довгостроковій вартості, стабільності.

Поряд із цим, відбувається стрімке зростання не лише ринкових економік розвинених країн, а й країн, що розвиваються, що разом з поширенням глобалізації стимулює вільний рух товарів і послуг, капіталу, робочої сили, технологій та ідей через національні кордони та регіони. Як результат, розширюються можливості для учасників інвестиційного процесу, змінюються способи, у який вони можуть отримати доступ до цих можливостей. У результаті розвитку проектного інвестування та реалізації спільних проєктів з міжнародними компаніями, міжнародними організаціями компанії з ринків, що розвиваються, змогли стати більш інноваційними, завдяки новітнім технологіям долучитися до високотехнологічних сфер виробництва, включитися у глобальні ланцюги постачання, покращити корпоративну прозорість і створити нові стандарти розкриття інформації, що значно розширило їх доступу до глобальних ринків капіталу, залучити до глобального інвестиційного процесу.

Разом із цим, світова фінансово-економічна криза 2008 року посилює вектор змін, що відбуваються в інвестиційній сфері з початку ХХІ ст., орієнтований на зміну уподобань й цінностей від індивідуальних до суспільних інтересів, інтересів зацікавлених сторін (зростання *капіталізму зацікавлених сторін* або *стейкхолдерського капіталізму*), що також стає новітнім підходом до управління зростаючими ризиками інвестиційної діяльності, стратегію довгострокової вартості, інструментом мінімізації трансакційних витрат та зниження невизначеності в умовах неефективності ринків, надмірної волатильності, прояву ефектів

зростання приватного боргу, наростання дисбалансів і системних ризиків тощо. Прискорюють ці процеси посилення глобальних проблем сучасності, пандемія COVID-19, геополітичні та екологічні ризики, технологічні зміни у результаті Четвертої технологічної революції.

Як результат, можна засвідчити, що трансформація глобального світу обумовлює формування системного підходу до інвестування, що проявляється у розширенні класичних відносин між інвесторами та отримувачами інвестицій, включаючи інші типи зацікавлених сторін (працівники, клієнти, постачальники, держава, суспільство, громада, навколишнє середовище), формуючи системний підхід до змісту категорії «капітал», розширюючи його цілеспрямованість від традиційного вкладення з метою отримання доходу до того, що він може бути найкращим способом вирішення глобальних проблем сучасності через соціальний та екологічний вплив, зміну цінностей, корпоративне управління, розширення відповідальності за рамки інтересів акціонерів. Таким чином стейкхолдерський капіталізм вимагає від інвестиційних рішень не тільки пов'язувати їх з характеристиками на рівні компанії, а й тим, що відбувається у реальній економіці та суспільстві, забезпечувати позитивний вимірвальний вплив [1]. Отже, існує потреба у формуванні нової парадигми інвестування та прийняття інвестиційних рішень. У контексті цього визначимо наступне.

По-перше, великі дані та цифрові технології, які супроводжують сучасні технологічні зміни, безпосередньо змінюють інвестиційні стратегії та потребують змін інвестиційного мислення, оскільки з'являється «цифрова людина» як відображення онлайн-ідентичності [1], створюються нові фінансові інструменти та продукти, відбувається *фінансова демократизація та фінансова децентралізація*, доступ та вільне володіння технологіями та даними стають невід'ємними елементами економічного успіху та ефективності інвестиційних рішень. При цьому прогрес в аналізі даних, штучному інтелекті, машинному навчанні надає можливість інвесторам приймати більш обґрунтовані рішення, знаходити скриті можливості, зменшувати ризики, не зважаючи на новачі та великий обсяг інформації. Більш того, технологічні платформи, як центри реалізації інвестиційних рішень, формують екосистему, що створює *додаткову цінність інвестиційного рішення*, яка базується на мережевих ефектах, адаптивності, масштабуванні, інноваційному потенціалі, що забезпечується новими бізнес-моделями і новими джерелами доходу.

По-друге, як ніколи в умовах посилення нестабільності і невизначеності все більш важливою стає *розумна диверсифікація*, спрямована на зменшення ризиків шляхом розподілу інвестиції між різними класами активів і географічними регіонами, активним і пасивним інвестуванням, традиційними та альтернативними активами,

відбір цінних паперів компаній, які відповідають новітнім тенденціям, пов'язаним із майбутнім, зокрема, цифровою трансформацією, відновлювальною енергетикою, біотехнологіями тощо. Більш того, сучасність створює нові реалії, і, як результат, інвестиційні стратегії та поведінка інвесторів не можуть керуватися тим, що спрацювало у минулому.

По-третє, оскільки сьогодні важливо врахувати не лише потреби безпосередніх учасників інвестиційного процесу, але й зростаючі вимоги кінцевого інвестора щодо того, у що вони інвестують і навіщо, інвестування має бути орієнтовано на цінності, тобто бути відповідальним і впливовим (імпакт). У загальному розумінні *відповідальне інвестування* – це поєднання екологічних і соціальних чинників для досягнення наступних цілей: фінансовий прибуток, вплив на суспільство, вирівнювання цінностей; *імпакт-інвестування* – підхід, спрямований на отримання вимірювального позитивного соціального та екологічного впливу поряд із фінансовою прибутковістю [2]. Цьому сприяє й те, що серед інвесторів все більше міленіалів і представників покоління X, жінок, які демонструють високий рівень схильності до соціальної відповідальності, стейкхолдерського капіталізму, інклюзивного суспільства. І ця тенденція посилиться найбільшим в історії перерозподілом багатства у результаті «цунамі активів»: в США до 2030 року жінки контролюватимуть більше половини фінансових активів, якими володіють бебі-бумери (30 трлн дол. США); до 2045 року очікується передача активів поколінню X, міленіалам та навіть деяким особам з покоління Z в обсязі 84,4 трлн дол. США, з яких 53 трлн дол. США бебі-бумерами з піками в 2030-их та 2040-их роках [3].

По-четверте, у сучасному світі інвестиції все більше стають вкладеннями у системні зміни, які підвищують індивідуальний та суспільний добробут. Як результат, з'являються нові форми і способи інвестування, спрямовані на *поєднання ефективних інвестицій і системного мислення* щодо впливу та стимулювання системних змін у контексті глобальних викликів – від венчурного фінансування до забезпечення продовольчої безпеки, зміни клімату та циркулярності. Цьому також сприяє цифрова трансформація, посилення геополітичних та екологічних ризиків, зростання частки міленіалів, X-покоління, жінок серед суб'єктів інвестиційної діяльності. Й успіх таких інвестицій залежить від співпраці багатьох зацікавлених сторін, зміцнення довіри, персоніфікованого підходу до клієнтів, підвищення обізнаності й ін. [2]

По-п'яте, зростання попиту на інклюзивне суспільство, рівність, справедливість вимагають зміни інвестиційного мислення та інвестиційного ландшафту, оскільки у сучасних умовах вони забезпечують стійкість у структурі економіки та сприяють кращим

результатам для людей, суспільства та планети [1]. Відповідно, існує потреба у зміні мислення на основі руйнівних технологій і новаторства, що дозволить відмовитися від застарілих переконань та практик. Це буде сприяти тому, що учасники інвестиційного процесу будуть досягати цілеспрямованих результатів, які позитивно впливатимуть на суспільство, і розвивати стійкий бізнес, який спроможний балансувати потреби всіх зацікавлених сторін.

Отже, світ змінюється, й інвесторам потрібно переглянути деякі свої припущення щодо того, як їм слід інвестувати. У сучасних умовах інвестиційні рішення не можуть не враховувати тенденції глобалізації та націоналізації, демографічні та технологічні зміни, зміну клімату, зростання складності інвестиційних і фінансових продуктів, політичну та економічну невизначеність, що створює новий інвестиційний ландшафт та спричиняє зміни в інвестиційних стратегіях та поведінці інвесторів. Саме ті суб'єкти інвестиційного процесу, які розуміють і враховують не тільки індивідуальні інтереси, а й змінюють мислення, враховуючи інтереси зацікавлених сторін, інтегруючи критерії ESG, володіючи технологіями та аналізуючи Big Data, орієнтуючись на різноманітність, справедливість, інклюзивність, що вже є не лише етикою, а критичними чинниками управління ризиками та створення цінності, будуть здатними забезпечити стійкість та конкурентоспроможність своїх рішень у довгостроковій перспективі. Утім, це потребує відповідної модернізації інституційного забезпечення, зокрема щодо довіри та відповідальності; рівності та справедливості; мислення, орієнтованого на відповідальність, вплив, сталий розвиток; обізнаності та грамотності; цінностей та інтересів; зміни ролі індивіда, суспільства, громади, держави в інвестиційній діяльності, удосконалення механізму інституційного регулювання та координації.

Література:

1. Ridley, H., McDonald, K. A Paradigm Shift in Investing – Are You Ready? *CFA Institute*. 22.03.2022. URL: <https://blogs.cfainstitute.org/investor/2022/03/22/a-paradigm-shift-in-investing-are-you-ready/>
2. Ломачинська, І.А. Фінансова система: теоретико-методологічні доміканти інституційної трансформації в умовах економічних перетворень: монографія. Чернівці : ЧНТУ, 2020. 372 с.
3. Contee, C. Transfer: An \$84 Trillion Investment Opportunity For Women. *Forbes*. 18.11.2024. URL: <https://www.forbes.com/councils/forbesbusinesscouncil/2024/11/18/the-great-wealth-transfer-an-84-trillion-investment-opportunity-for-women/>